

Lietuvos Respublikos Prezidentui

Gitanui Nausėdai

Kopija:

Lietuvos Respublikos Seimo Švietimo ir mokslo komitetui

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijai

2026-07-16

**DĖL PRAŠYMO VETUOTI LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO ĮSTATYMO
PAKEITIMĄ**

Mes, toliau pasirašiusios švietimo, mokslo, verslo, visuomeninės ir kitos organizacijos, prašome pasinaudoti Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtinta Respublikos Prezidento teise ir vetuoti 2026 m. liepos 14 d. Lietuvos Respublikos Seimo priimtą Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimą Nr. XVP-1405(2).

Priimtu pakeitimu atsisakoma reikalavimo, kad mokinys, baigdamas pagrindinio ugdymo programą, būtų pasiekęs bent slenkstinį lietuvių kalbos ir literatūros bei matematikos pasiekimų lygį. Įvertinus priimto teisinio reguliavimo turinį, kyla pagrįstų abejonių dėl jo poveikio pagrindinio išsilavinimo kokybei, mokinių pasiekimų užtikrinimui, švietimo politikos nuoseklumui ir Lietuvos valstybės atsparumui.

Atsižvelgiant į toliau išdėstytą galimą neigiamą įstatymo pakeitimo poveikį, prašome Respublikos Prezidento įvertinti šio sprendimo pasekmes ir grąžinti įstatymą Lietuvos Respublikos Seimui pakartotinai svarstyti.

1. **Prarandama pagrindinio išsilavinimo reikšmė.** Pagrindinio išsilavinimo pažymėjimas turėtų patvirtinti, kad mokinys yra įgijęs bent minimalias pagrindinio ugdymo programoje numatytas kompetencijas. Atsisakius slenkstinio pasiekimų lygio reikalavimo, pagrindinio išsilavinimo įgijimas būtų labiau siejamas su ugdymo programoje praleistu laiku nei su faktiškai pasiektais mokymosi rezultatais.

Primintina, kad norint išlaikyti pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimus (PUPP), mokiniui pakanka pademonstruoti tik žemiausią, t. y. slenkstinį, pasiekimų lygį, patvirtinantį bazinius skaitymo, teksto suvokimo, rašymo ir skaičiavimo gebėjimus.

2. **Ugdymo spragos perkeliamos į vidurinį ugdymą.** Vidurinio ugdymo programa 11–12 klasėse remiasi pagrindiniame ugdyme įgytomis žiniomis, todėl mokiniui, nepasiekusiam slenkstinio pasiekimų lygio ir perėjusiam į 11-ą klasę, tampa sunkiau įsisavinti sudėtingesnę turinį ir rengtis valstybiniams brandos egzaminams. Tai reiškia, kad mokymosi spragos perkeliamos į aukštesnę ugdymo pakopą ir gali dar labiau gilėti. Be to, dideli mokinių pasirengimo skirtumai apsunkina ir mokytojų darbą: daugiau laiko tenka skirti bazinėms spragoms šalinti, dėl to lėtėja visos klasės mokymosi tempas, o stipresni mokiniai turi mažiau galimybių gilinti žinias ir mokytis pagal savo gebėjimų lygį.

3. **Nesuteikiama papildoma pagalba mokiniui.** Slenkstinio pasiekimų lygio reikalavimo panaikinimas neišsprendžia mokinio problemų ir nesuteikia jam papildomos pagalbos.

Įstatymo pakeitimas nepadidina konsultacijų prieinamumo, neužtikrina individualaus mokymosi spragų mažinimo plano, papildomų švietimo pagalbos specialistų paslaugų ar pakartotinio pažangos įvertinimo. Panaikinama tik teisinė mokymosi spragų pasekmė, tačiau ne pačios spragos – mokinys gali pereiti į vidurinį ugdymą, nors jo lietuvių kalbos ar matematikos gebėjimai nesiekia slenkstinio lygio.

Veiksminga pagalbos sistema turėtų remtis nuoseklia mokinio pažangos stebėseną. Nacionalinių mokinių pasiekimų patikrinimų (NMPP), pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimų (PUPP) ir valstybinių brandos egzaminų (VBE) rezultatų susiejimas leistų įvertinti, ar spragos mažėja, kur pasiekama didžiausia pažanga ir kur reikalinga papildoma valstybės pagalba.

4. **Prastėja suaugusiųjų įgūdžiai ir gyvenimo kokybė.** Mokykloje laiku nepašalintos mokymosi spragos ilgainiui prisideda prie suaugusiųjų bazinių įgūdžių trūkumo.

Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) 2023 m. tyrimo duomenimis, 44 proc. Lietuvos suaugusiųjų turi žemus skaitymo arba skaičiavimo įgūdžius – tai ketvirtas prasčiausias rezultatas tarp tirtų šalių ir gerokai viršija 31 proc. EBPO šalių vidurkį. Estijoje tokių suaugusiųjų yra 23 proc., Latvijoje – 37 proc. Be to, per dešimtmetį žemus skaitymo įgūdžius turinčių Lietuvos suaugusiųjų dalis padidėjo daugiau nei du kartus, o žemus skaičiavimo įgūdžius turinčiųjų – beveik du kartus.

Žemi baziniai įgūdžiai apsunkina kasdienių užduočių atlikimą, mažina galimybes dalyvauti darbo rinkoje, gauti didesnes pajamas ir toliau mokytis.

Todėl bazinių gebėjimų spragas būtina nustatyti ir šalinti kuo anksčiau. Minimalaus pagrindinio ugdymo pasiekimų reikalavimo panaikinimas jų nesumažina.

5. **Didėja švietimo sistemos nestabilumas ir mažėja pasitikėjimas sistema.** Esminių vertinimo taisyklių keitimas prieš pat jų įsigaliojimą didina švietimo sistemos nestabilumą.

Sprendimas susieti pagrindinio išsilavinimo įgijimą su reikalavimu pasiekti slenkstinį PUPP lygį buvo priimtas 2022 m. gruodžio 22 d. Taigi mokiniams, jų tėvams, mokytojams, mokykloms, savivaldybėms ir valstybės institucijoms buvo suteiktas beveik ketverių metų pasirengimo laikotarpis.

Reikalavimo panaikinimas prieš pat numatytą jo įsigaliojimą, dar ne pradėjus jo visapusiškai taikyti ir neįvertinus praktinių rezultatų, siunčia signalą, kad ilgalaikiai švietimo politikos sprendimai gali būti keičiami jiems net neįsigaliojus. Tai apsunkina ugdymo proceso planavimą, mažina paskatas kryptingai rengtis pokyčiams.

2026 m. Lietuvos reputacijos indekso tyrimo duomenimis, tik 10 proc. gyventojų bendrojo ugdymo reputaciją vertina gerai. Tik 21 proc. apklaustųjų mano, kad švietimo sistema Lietuvoje užtikrina lygiavertį kokybiško išsilavinimo prieinamumą visiems visuomenės nariams.

6. Didėja Lietuvos valstybės pažeidžiamumas. Žemi visuomenės gebėjimai riboja valstybės konkurencingumą, gebėjimą prisitaikyti prie technologinių pokyčių ir veikti krizių metu. EBPO duomenimis, Lietuvoje aukštesni skaičiavimo gebėjimai siejami su didesniu dalyvavimu darbo rinkoje ir aukštesniu darbo užmokesčiu, tačiau beveik pusė suaugusiųjų pasiekia tik žemiausius problemų sprendimo lygius.

Silpni skaitymo, informacijos vertinimo ir problemų sprendimo gebėjimai taip pat apsunkina dalyvavimą demokratiniuose procesuose ir didina visuomenės pažeidžiamumą dezinformacijai bei informacinėms manipuliacijoms. Todėl mokymosi spragos, kurios vėliau lemia žemus suaugusiųjų gebėjimus, kelia grėsmę visai Lietuvos visuomenei ir jos nacionaliniam saugumui.

Atsižvelgdamos į pirmiau išdėstytus argumentus, toliau pasirašiusios organizacijos prašo:

1. Vetuoti 2026 m. liepos 14 d. Lietuvos Respublikos Seimo priimtą Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimą Nr. XVP-1405(2).
2. Siūlyti sukurti nacionalinę ankstyvojo išpėjimo sistemą, kuri, remdamasi mokinių pasiekimų patikrinimų ir kitais duomenimis, leistų laiku nustatyti mokinius, mokyklas ir savivaldybes, kuriems kyla didžiausia mokymosi spragų rizika.
3. Siūlyti nacionaliniu mastu numatyti tikslinės pagalbos priemonių sistemą, užtikrinančią, kad nustačius mokymosi spragas mokiniams ir mokykloms būtų laiku suteikiama individualizuota, tęstinė ir duomenimis pagrįsta pagalba.

Kartu su šį prašymą palaikančiomis mokslo, verslo ir visuomeninėmis organizacijomis tikimės, kad Lietuvos Respublikos Prezidentas atkreips dėmesį į mūsų prašymą, taip užtikrindamas aukštesnį visuomenės įgūdžių lygį, Lietuvos švietimo kokybę, ekonominį konkurencingumą bei nacionalinį saugumą.

VšĮ Švietimas numeris vienas	Direktorė Laura Masiliauskaitė
Lietuvos mokyklų vadovų asociacija	Prezidentas Dainius Žvirdauskas
Lietuvos gimnazijų asociacija	Prezidentas Darius Mockus
Lietuvos pagrindinių mokyklų asociacija	Prezidentė Asta Zavadskienė
Lietuvos progimnazijų asociacija	Tarybos pirmininkė Natalija Kaunickienė
Lietuvos moksleivių sąjunga	Prezidentas Martynas Dikšaitis
Lietuvos matematikos mokytojų asociacija	Prezidentė Vilija Dabrišienė
Lietuvos vokiečių kalbos mokytojų asociacija	Prezidentas Edvinas Šimulynas
Lietuvos anglų kalbos mokytojų asociacija	Prezidentė Kristina Urbonienė
Lietuvių kalbos ir literatūros mokytojų sąjunga	Pirmininkas Alius Avčinkininkas
ISM Vadybos ir ekonomikos universitetas	Rektorius Dalius Misiūnas
Kauno technologijos universitetas KTU	Rektorius Eugenijus Valatka
Vilniaus Gedimino technikos universitetas VILNIUS TECH	Rektorius Romualdas Kliukas
Vytauto Didžiojo universitetas	Rektorė Ineta Dabašinskienė
VšĮ Vilniaus statybininkų rengimo centras	Direktorė Daina Kiršanskienė
Vilniaus universiteto studentų atstovybė	Prezidentė Uršulė Barkauskaitė
Lietuvos jaunimo organizacijų taryba	Prezidentas Umberto Masi
Lietuvos studentų sąjunga	Prezidentė Ieva Vengrovskaja
Nacionalinis švietimo NVO tinklas	Direktorė Judita Akromienė
Asociacija „Žinių ekonomikos forumas“	Direktorė Neda Žutautaitė

Asociacija „Edtech Lithuania“	Valdybos pirmininkė Jurgita Jaruševičienė
Asociacija „Investors‘ Forum“	Direktorius Vytautas Šilinskas
Asociacija „Vienaragiai LT“	Direktorė Gintarė Verbickaitė
Lietuvos darbdavių konfederacija	Prezidentė Aurelija Maldutytė
Lietuvos inžinerijos ir technologijų pramonės asociacija LINPRA	Direktorius Darius Lasionis
Asociacija INFOBALT	Direktorius Simonas Černiauskas
Lietuvos rizikos ir privataus kapitalo asociacija	Direktorė Rūta Mačiulytė-Valickienė
Labdaros ir paramos fondas „Tesonet Foundation“	Direktorė Simona Laiconaitė
VŠĮ „Devbridge Foundation“	Direktorė Gintarė Dzindzelėtaitė-Kelmelė
Labdaros ir paramos fondas „Ateities biomedicinos fondas“	Valdybos pirmininkė Eglė Radzevičienė
Agentų šeimos paramos fondas	Vadovė Žaneta Grašienė
VŠĮ „Mariaus Jakulio Jason fondas“	Direktorė Kotryna Stankutė-Jaščemskienė
Paramos fondas Vilniaus universiteto fondas	Direktorius Justinas Noreika